

ВСТУП

На сьогоднішній день про священство написано чимало. Про це Таїнство, а також про настанови щодо нього надавало чимало святих отців. У перших століттях про нього писав апостол Павло у посланні до Тимотея. Твір Йоана Золотоустого «Про Священство» написаний в IVст. став «бестселером» для всіх подальших поколінь уховенства. Але й X ст. подарувало досить оригінальний погляд щодо цього Таїнства. Тут своє слово сказав Симеон Новий Богослов; саме він застерігав духовенство від гріха гордині, грошлюбства, секуляризації. Дослідник Йост ван Россум називає преподобного Симеона пророком свого часу. Його перу належить гімн під назвою «До всіх загальне повчання із об'явленням: Царям, Архиєреям, священникам, монахам і мирянам, сказане і пророкуюче від Уст Божих». Розгляду та аналізу його творчої спадщини і торкається наша дипломна робота. Щоб всесторонньо розглянути творчу спадщину цього богослова, потрібно зосередити свою увагу й на тому, що Симеон є найвидатнішим із візантійських містиків .

Слід зауважити, що містика, тобто Богоспілкування, чітко пронизала слова Симеона про священство. Ми на цьому наголошуємо, бо східно-християнська традиція наскрізь пронизана містичним досвідом. Починаючи з апостолів Івана і Павла, містика стає невід'ємним атрибутом християнського світогляду і знаходить своє відображення у творах таких богословів, як Оріген, каппадокійці Григорій Назіанз і Григорій Нійський, у монашій літературі Евагрія Понтійського і Макарія Єгипетського, творах Ісаака Сиріна, таємничих спогляданнях «Ареопагітиків», богословському синтезі Максима Ісповідника, пізновізантійських працях Григорія Палами та Миколи Кавасили.

Взагалі, богослови розходяться у своїх поглядах, що, властиво, є містикою. Одні вважають її неодмінною рисою релігії, яка характеризує її емоційну і сакраментальну складову. Адже у містиці та релігії людина прагне до тісного і безпосереднього спілкування з божеством. Отже, можна сказати, що «релігія має бути містична, а містика релігійна» . Інші бачать в ній, насамперед, процес «єднання з Богом». Дехто із дослідників вбачає у ній суто гносеологічні вчення про богопізнання, а дехто, – як от В. Н. Лоський, – ототожнює містику із богослов'ям . Окремі вченні тактують її як аскетичне монаше ділання у рамках ісіхастської традиції православного Сходу.

Князь Трубецький Євген Миколайович, російський філософ (1863-1920), дав прекрасне визначення містицизму у повній відповідності з православною духовною традицією: [...] Містика є сприйняття чи переживання божественного, яке виражається не в однібічній діяльності розуму, а опановує всією істотою людини [...]. Висувається на перший план то ставлення до Бога, у якому людина відчуває себе новим творінням. Божество тут відчувається переважно як метафізичне джерело духовно-фізіологічного процесу, яке звершується у людині .

В нашій дипломній роботі ми б хотіли поглянути на вчення щодо Таїнства Священства крізь багатство окреслення містики, показане вище, адже всі ці визначення показують різні сторони одного й того ж – Таїнственного, невимовного. Зрозуміло, що, як анонсовано, тут ми будемо говорити про Симеона Нового Богослова, його вчення про

Священство у цьому руслі .

Актуальність нашої дипломної роботи полягає саме у намаганні показати, які виклики постають перед духовенством, які небезпеки можуть виникати на порозі діяльності Церкви у третьому тисячолітті. Також про цю тему, і що її потрібно піднімати у всі часи, твердить дослідник Симеона Нового Богослова і російський богослов Іларіон Алфеїв . Під час написання нашої дипломної роботи опиратимемося на методи аналізу та порівняння.

Структура дипломної праці продиктована поставленою метою і завданням дослідження. Дипломна робота складається із вступу, двох розділів, кожен з яких поділяється на два пункти, висновків і списку використаної літератури.

Перший розділ висвітлює загальний аналіз епохи, у яку жив Симеон Новий Богослов. У першому пункті коротко представлено життя преподобного. У другому пункті розглянемо історичні підстави, події, особи, які формували світогляд і богословське мислення Симеона Нового Богослова.

У другому розділі поглянемо на досвід Богоспілкування преподобного і його погляд на місце і роль священства. У першому пункті представимо точку зору преподобного Симеона стосовно містичного життя, чим воно було для нього, а також торкнемося його аскетичних практик. У другому – розкриємо погляди Симеона Нового Богослова на священство, його погляди на ідеал пастиря.

У процесі розкриття цієї теми перед нами виникли деякі труднощі з пошуком літератури, оскільки, як твердять дослідники В. Кривошеїн, І. Алфеїв, О. Мень, працями Симеона Нового Богослова дослідники зацікавилися відносно недавно – близько двох століть назад. Окрім цього, на жаль, ніхто із сучасних богословів УГКЦ Симеона Нового Богослова не досліджував. Також немає досліджень українською мовою. Тому основною літературою для нашої дипломної роботи слугували самі твори Симеона Нового Богослова, перекладені єпископом Теофаном російською мовою.

Щоб висвітлити процеси формування симеонівської думки, ми користувалися додатковою літературою російських богословів-патрологів: В. Кривошеїна «Преподобный Симеон Новый Богослов»; Іларіона Алфеїва «Преподобный Симеон Новый Богослов и Православное Предание»; стаття: Євгена Побирченка «Мистика Симеона Нового Богослова», а також: Joost van Rossum «Priesthood and Confession in St. Symeon the New Theologian».

Нами використано також ряд інтернет джерел: Аскетика прп. Исаака Сирина и прп. Симеона Нового Богослова; В. Василик. «Социальные взгляды преп. Симеона Нового Богослова».

З огляду на обсяг джерельної літератури та обмежений формат роботи, пропонується дипломна праця не може претендувати на розкриття всієї проблематики, вона тільки окреслює певні напрямні і застерігає від помилок, які можуть трапитися на священничому шляху. Хотілось би, щоб ця праця стала у пригоді як майбутнім священикам, так і всьому духовенству, які прагнуть за основну ціль уподібнитися до Христа.

ВИСНОВКИ

У патристичну епоху більшість еkleзіологічних питань піднімалася тими чи іншими авторами – здебільшого в контексті тих проблем, із якими Церква реально стикалася. Так, наприклад, Кипріан Карфагенський розвивав свої еkleзіологічні погляди у контексті полеміки із ісповідниками віри та із ерессю Новаціана (200-258). Більшою мірою ця

дискусія полягала у тому, чи можна відступників, які злякались гонінь, прийняти назад у лоно Церкви. В історії Церкви це відомо як питання про лапсі. У часи Симеона також обговорювалися деякі еkleзіологічні проблеми, які виникли ще в іконоборчий період і були сфокусовані навколо питання ролі ієрарха в житті Церкви. Власне, окремі свої твори Симеон й посвятив обговоренню цього питання .

На жаль, преподобний не залишив якогось систематичного вчення, тому ми повинні були відчитувати думки про священство на основі творчої спадщини, котра займає важливе місце у багатстві християнської містики. Проаналізований нами матеріал дозволяє зробити висновок про те, що вчення Симеона Нового Богослова є актуальним і у край необхідним для сучасного дослідника-богослова. Адже у своїх творах Симеон опирається на вчення своїх попередників, зокрема, як твердять дослідники, Орігена, Кирила Олександрійського і Діонізія Ареопігита та інших святих отців, вчення яких є невичерпним джерелом для дослідження і сьогодні. Зокрема, ми заторкнули у нашій дипломній роботі тему, яка змальовує ідеал священика у вченні Симеона Нового Богослова. Відверто кажучи, вона актуальна крізь століття . Тому наш автор, по суті, не говорив нічого нового. Він просто зрозуміло і чітко вказав на прогріхи духовенства, а їх і тоді, на жаль, було чимало. Найпершим серед них була велика прив'язаність до грошей, що проявлялось у симонії, корупції, купуванні різних благословенств. Виглядає, наче священики у тому часі забули слова Христа про добровільну убогість; монахи та священики шукали дорогого одягу, їжі. Більша частина духовенства забула про аскетичну практику, піст, молитву. Слід зауважити, що, із однієї сторони, цьому сприяло саме суспільство. Тисячі маєтків, грошей, тоді жертвувалося Церкві як плата за те, що після смерті вона буде молитися за душі жертводавців. Аналізуючи історичні дослідження російських науковців І. І. Соколова та А. П. Лебедева, можемо побачити, що із IV ст. по IX ст. Церква переживала економічний розквіт, який був позначений тим, що були надто багаті священики, але й були дуже бідні. Також траплялися випадки, що єпископи вбивали священиків, забираючи їхні маєтності.

Ще одним пороком, на який вказував преподобний Симеон, був той, що багато осіб із ієрархії були вражені гординою, що призводило до виникання нових ересей. Таким чином, єпископи-єретики, а також і сопричасні із ними священики, за словами Симеона, втрачали благодать від Бога; тому їх священнодійство було недійсним. Також для нашого автора постає риторичне питання про дійсність Таїнств, що їх звершують священики в стані великих гріховних упадків, що є близьким до ересі донатизму. Проте, як ми вже писали, багато дослідників не наслідують стверджувати, що Симеон був вражений цією ересю. З іншого боку, науковці також стверджують, що подібні думки висловлював не тільки преподобний, а що вони лунали і у попередніх століттях.

Подібні думки Симеон Новий Богослов висловлював і щодо зовнішньої обрядовості, котра не дозволяла побачити Христа у здійснюваних Таїнствах. Тобто, якщо священик не переживає досвіду зустрічі з Богом, то він, на думку преподобного, не може належно служити Господеві. Це, зрештою, відгомін сказаного Христом: «Народ цей устами мене почитає, серце ж їхнє далеко від мене» (Мр. 7, 6).

З іншого боку, Симеон завжди, коли картав когось, одразу намагався показати іншу сторону, тобто ідеал священства, те, що є угодним в очах Божих:

[...] Бо, все, що написано мною, це правда.

І всякий бажаючий у тому впевниться

[...] Що Бог через мене говорить про все це [...].

За Симеоном, особа, що бажала стати священником, мала б очиститися від пороків і пристрастей, жити скромно і не присвоювати чужого, посідати чисте серце і совість, боятися гріха та боротися зі злом кожного дня. Не бажати людської слави і грошей понад міру, а бажати спасти свою душу і Христову Невісту. Теж має бажати зненавидіти світ і все, що є у ньому. Так само преподобний висуває найголовніший елемент, за яким можемо пізнати, чи людина гідна дару священства. Це – носіння Христа у серці і споглядання Його. Бо саме Христос, Який живе у людині, зможе навчити її святого смирення і Божої волі. Саме Христос дасть силу служити Священну Службу непорочно, допоможе священнику бути святим. У кінці своїх роздумів Симеон Новий Богослов твердив: «Хто всього цього не має, хай не старається стати іереєм» .

Отож, у вченні преподобного Симеона можемо відчитати глибокорежитий особистий досвід духовного життя а також неповторну особливість у підході до його трактування. Тому слід зацентувати на важливості та необхідності дослідження творів Симеона Нового Богослова і великій користі від їх популяризації серед широкого кола читачів. Тому, сподіваємося, наша дипломна робота є скоромним внеском щодо цього та водночас заохотою для нас самих глибшого вивчення духовної спадщини цього великого Містика.

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ I ЖИТТЯ СИМЕОНА НОВОГО БОГОСЛОВА ТА ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ЙОГО ДОБИ 7

1. Життя Симеона Нового Богослова 7
2. Стан духовенства у Візантії кінця X початку XI ст. 17

РОЗДІЛ II ІДЕАЛ СВЯЩЕНСТВА У БОГОСЛОВСЬКИХ ПОГЛЯДАХ СИМЕОНА НОВОГО БОГОСЛОВА 33

1. Аскетично – містичне вчення Симеона Нового Богослова 33
2. Повчання Симеона Нового Богослова про священство у його творах 49

ВИСНОВКИ 61

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 64